

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de maden sektöründe özelleştirme politikaları, çalışma koşulları, işçi hakları, iş güvenliği ve ekoloji üzerinde ciddi olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Bu durumun son örneği, Ankara Nallıhan’daki Çayırhan Termik Santrali ve Maden Ocağı’nın özelleştirilmesi girişimidir. Eylül 2024’te satışa çıkarılan bu tesiste, ihale şartnamesinde işçilerle ilgili yalnızca, lojmanların tahliyesine yönelik bir madde yer almıştır. Yer altı ve yer üstünde toplamda 2.100 işçinin çalıştığı bu ocakta işçilerin haklarının göz ardı edilmesi, özelleştirme politikalarının işçi güvenliği ve refahına verdiği zararın açık bir göstergesidir.

Bu bağlamda, Türkiye’de madencilik sektöründe özelleştirme uygulamalarının işçi haklarına, iş güvenliğine, çalışma koşullarına yönelik yarattığı olumsuz etkilerin kapsamlı bir şekilde araştırılması ve özelleştirme kaynaklı ihmaller sonucu açığa çıkan faciaların önlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98. ve İçtüzüğü’nün 104. ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve talep ederiz. (28.11.2024)

Gülüstan KILIÇ KOÇYİĞİT

DEM Parti Grup Başkanvekili

Kars Milletvekili

Sezai TEMELLİ

DEM Parti Grup Başkanvekili

Muş Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye’de özelleştirme politikaları, özellikle maden sektöründe, işçi hak ve kazanımlarından ekolojik tahribata kadar geniş bir yelpazede olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Türkiye’de özellikle AKP iktidarı döneminde uygulanan politikalarla üretim; teknik bilgi ve alt yapı olarak yetersiz, deneyimi ve deneyimli uzmanı bulunmayan kişi ve şirketlere bırakılmıştır. Kamuya ait madenlerin özel sektöre devredilmesi, devletin denetim sorumluluğundan çekilmesiyle işçilerin güvenliğini ve haklarını tehlikeye atan bir sürecin kapısını aralamıştır.

Bu süreç, yalnızca iş güvenliği ve işçi haklarını tehdit etmekle kalmayıp, toplum ve ekoloji yararına olan müdahalelerin de terk edilmesi anlamına gelmiş, ekolojik dengeyi olumsuz bir biçimde hedef almıştır. Özelleştirilen maden sahalarında şirketler, kar maksimizasyonu uğruna çevresel koruma standartlarını ihlal etmekte, doğal yaşam alanlarını yok eden ve bölgesel biyoçeşitlilik kaybını artıran faaliyetlerde bulunmaktadır. Çevre denetiminden yoksun şirketlerin kısa vadeli kazanç faaliyetleri sonucu, geniş ölçekli ormansızlaşma, toprak erozyonu söz konusu olmakta ve maden atıkları yüzünden kirlenen yeraltı ve yerüstü suları ile yerel halk sağlığını tehdit eden durumlar açığa çıkmaktadır. Kamu özel fark etmeksizin, bütün madencilik faaliyetlerinde söz konusu olan, ormanlık alanların tahrip edilmesi, tarım alanlarının kullanılamaz hale getirilmesi ve su kaynaklarının kimyasallarla kirletilmesi gibi geri döndürülemez ekolojik zararlar, özelleştirme politikalarıyla daha da derinleşmiştir. Maden şirketleri doğayı, dev bir açık hava metalürji-kimya işletmesi olarak görüp, yıkım ve talan pratiğini kontrolsüz bir biçimde sürdürmekte herhangi bir beis görmemektedir.

Bu sürecin en trajik örneklerinden biri, 13 Mayıs 2014’te Soma’da yaşanan maden faciasıdır. Özel bir şirket tarafından işletilen kömür ocağında 301 işçi hayatını kaybetmiş, bu facia Türkiye tarihinin en büyük işçi katliamlarından biri olarak kayıtlara geçmiştir. Soma faciası, uygulamaya konulan özelleştirme, taşeronlaştırma, örgütsüzleştirme, sendikasızlaştırma, köleci çalışma sistemi, kamu madenciliğinin yok edilmesi ve kamu kurumlarında uzun yıllar sonucu elde edilmiş olan madencilik bilgi ve birikiminin dağıtılması gibi neoliberal politikaların yıkıcı etkilerini gözler önüne sermiştir. İşçi güvenliğinin önemsenmemiş olması, iş güvenliği önlemlerinin maliyet kaygısıyla göz ardı edilmesi, kar hırsının işçi hayatlarının önüne geçtiğini açıkça göstermiştir.

Maden sektöründe özelleştirme, taşeronlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Kamu sektöründe çalışan işçiler, yıllardır verilen mücadele sonucu elde edilen, nispeten daha iyi sosyal haklara ve iş güvencesine sahip olabiliyorken, özelleştirme sonrasında bu haklar askıya alınmakta, taşeron işçi sayısında büyük artışlar yaşanmaktadır. Taşeronlaştırma, işçilerin düşük ücretlere ve ağır çalışma koşullarına mahkûm edilmesine neden olmaktadır.

Soma katliamı ne ilk ne de sondur. Ermenek, Şirvan, Amasra, İliç ve diğer birçok maden faciası yıllardır sürdürülen özelleştirme ve alt-ışverene devretme politikaları ile açığa çıkmış ihmallerin sonucudur. Hali hazırda özelleştirme karnesi ve bu uygulama sonucu olumsuz pratiği kabarıp olan maden sektöründe olumlu adımlar atılmamakta, sürekli olarak yeni bir özelleştirme vakası ile karşı karşıya kalınmaktadır. En güncel haliyle Ankara’nın Nallıhan ilçesindeki Çayırhan Termik Santrali ve Maden Ocağı, Eylül 2024 itibarıyla satışa çıkarılmış, ihale şartnamesinde işçilere dair yalnızca bir madde yer almıştır.

Bu madde ne yazık ki işçilerin hak kaybı yaşamaması ile alakalı değil, lojmanlarda kalan işçilerin nasıl lojmanlardan çıkarılacağı ile ilgilidir. Yer altında 1.300, yer üstünde 800 işçinin çalıştığı bir maden ocağında işçilerle ilgili birçok durumun gözetilmesi gerekirken, işçilere dair ayrılan tek bir maddenin bu olması, özelleştirmenin ne anlama geldiğini apaçık ortaya koymaktadır.

Özelleştirme kararı sonrasında işçiler çeşitli görüşmeler gerçekleştirmiş fakat yapılan hiçbir görüşmeden olumlu bir sonuç alınamamıştır. Akabinde, 20 Kasım'da 500 işçi taleplerini görünür kılmak ve durumun vahametini ortaya koymak uğruna madene inerek, direnişe geçmişlerdir. Madene inen ve orada eylemini sürdüren işçilerin yanı sıra, yerüstünde de soğuk hava şartlarına rağmen direniş nöbeti sürmekte, diğer işçiler ve aileleri yeraltındaki arkadaşların sesini yerüstünde çoğaltmaktadırlar.

Bu bağlamda, Türkiye'de madencilik sektöründe özelleştirme uygulamalarının işçi haklarına, iş güvenliğine, çalışma koşullarına yönelik yarattığı olumsuz etkilerin kapsamlı bir şekilde araştırılması, ekolojik tahribatın belirlenmesi ve benzer faciaların tekrarının önlenmesi amacıyla bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulması elzemdir. Bu komisyon, özelleştirme süreçlerinin detaylı bir şekilde incelenmesi, yaşanan ihmallerin sorumlularının tespit edilmesi, işçilerin hak kayıplarının önlenmesi ve sektörde emekten, emekçiden ve ekolojiden yana politikaların oluşturulması için gerekli önerilerin hazırlanması yönünde çalışmalar yapması bakımından önem teşkil etmektedir.